

Prof. Dr. Ayhan ÇAVDAR (12 Ağustos 1930 - 24 Haziran 2019)

ADD'nin 14 numaralı kurucu üyesi Prof. Dr. Ayhan ÇAVDAR, Türkiye'nin ilk Pediatrik Onkoloğu ve Hematoloğudur. 1993'te kurulan Türkiye Bilimler Akademisi'nin (TÜBA'nın) da kurucu üyesi olmuş ve aynı yıl seçimle TÜBA başkanlığına getirilmiştir.

Yaşamı

12 Ağustos 1930'da, Cumhuriyet Başsavcısı olan babasının görev yeri Adana'da doğdu. 1947'de Erenköy Kız Lisesini bitirdikten sonra 1953'te Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesinden mezun oldu. 1953-1956 arasında aynı fakültenin Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Kliniği'nde uzmanlık eğitimi gördü. 1958'de ABD'ye giderek Washington Üniversitesi (St. Louis) Çocuk Hastanesi Klinik Hematoloji-Onkoloji bölümünde üç yıl çalıştı. Türkiye'ye dönerek doçentlik sınavını verdikten sonra Fulbright bursuyla yeniden ABD'ye giderek bir yıl süreyle anemili çocuklarda eritropoetin tayini konusundaki araştırmasını tamamladı. 1962'de Amerikan Pediatri Board sınavını kazanan ilk Türk hekimi olarak sertifikasını alıp Amerikan Pediatri Akademisinin ilk Türk üyesi olmuştur.

Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Pediatri Kliniğinde 1961'de doçent, 1966'da profesör oldu.

Washington Üniversitesindeyken Barnes Hospital'da bir süre laboratuvarında çalıştığı Prof. Dr. Virginia MİNNİCH'in 1964'te Fulbright bursuyla Ankara'ya gelmesini sağladı. Prof. MİNNİCH ve Prof. Dr. Ayten ARCASOY'la birlikte bilim dalının ilk araştırma laboratuvarını kurdular ve Türk çocuklarındaki toprak (kil) yeme anemisinin oluşum mekanizmasını araştırdılar.

ÇAVDAR ve arkadaşları, Hodgkin lenfomalı çocuklarda, ardından başka hastalık ve durumlarda çinko düzeylerinin çok düşük olduğunu göstermişlerdir. İnsanda çinko eksikliğini ilk ortaya koyan ABD'li Prof. Dr. Ananda PRASAD'ın ilgisini çeken bu çalışmalar, 1982'de Ankara'da bu konuda uluslararası bir toplantının düzenlenmesiyle sonuçlandı.

Türkiye'nin ilk Pediatrik Onkoloğu ve Hematoloğu olan Prof. Dr. Ayhan Çavdar, bu konudaki Amerikan Derneğinin ilk Türk üyesidir. Avrupa Bilimler Akademisi toplantısında tek kadın başkan olarak bulunmuş, ABD'de 70.000 doktorun katıldığı geniş kapsamlı konferansa Türkiye'den konuşmacı olarak çağırılmıştır.

1975-1982 yıllarında TÜBİTAK tarafından desteklenen "Pediatrik Hematoloji ve Onkoloji" ve "Çinko Eksikliği" birimlerini kurup başkanlıklarında bulundu. 1987'de Ankara Üniversitesi Rektörlüğüne bağlı "Pediatrik Hematoloji ve Onkoloji Araştırma Merkezi"ni kuran Prof. ÇAVDAR, 1987-1993 yıllarında bu merkezin başkanlığını yaptı.

19 Mayıs 1989'da kurulan Atatürkçü Düşünce Derneği'nin 14 numaralı kurucu üyesi oldu.

1993'te TÜBA kurucu üyesi olmuş ve aynı yıl seçimle TÜBA başkanlığına getirilmiştir. 1997'de TÜBİTAK Eser Elementler Çalışma Grubunu kurmuş ve 2002 yılına kadar başkanlığını yürütmüştür. Prof. ÇAVDAR, 1997'de ikinci kez TÜBA başkanlığına seçilmiş ve 2000 yılına kadar başkanlığını sürdürmüştür. 2000'de kendisine Kurucu Başkan unvanı verilerek ve Şeref Üyesi seçilmiştir.

Prof. ÇAVDAR, 30 Haziran 2012'de TÜBA'dan istifa ederek ayrıldı. İstifa mektubunda özetle şöyle diyordu: "Devletimizin kurucusu ve halkımızın kurtarıcısı büyük önder Atatürk'ün yarattığı aydınlık ortamda gelişen bilimsel ve teknolojik atılımlar, Cumhuriyetin ilk on yılında doğan bir bilim kadınının, Türkiye Bilimler Akademisi'nin (TÜBA'nın) ilk on kurucu üyesi arasında yer almasına ve dünyanın ilk kadın bilimler akademisi başkanı olmasına yol açmışsa bu, büyük önderin önümüze 'gümüş tepsi' içinde sunduğu laik, demokratik, sosyal hukuk devleti sayesinde olmuştur. Bu koşullarda, Türkiye Bilimler Akademisi'nde Şeref Üyesi olarak kalmam mümkün olamayacaktır. İstifa zorunda bırakılmış olmaktan son derece üzgünüm ve başkaca bir seçenek de kalmadığından gerekli işlemin yapılmasını, saygı ile arz ve rica ederim."

1976'da TÜBİTAK Bilim Ödülünü, 1979'da Prof. İhsan Doğramacı Bilim Ödülünü kazanan Prof. ÇAVDAR, çok sayıda takdir ya da teşekkür belgesi ve şiltin sahibi olmuştur. Ayrıca Fulbright (1962, ABD), Aid (1996, ABD) ve Nato (1969, Kanada) burslarını kazanmıştır.

1984'te II. Ulusal Pediatrik Tümörler Kongresinde "Pediatrik Onkoloji Hizmet Ödülü"nü aldı. 1998'de "hayatları boyunca Atatürk ilkelerinin peşinden gitmiş ve önemli bilimsel çalışmalara imza atmış" sekiz bilim kadını arasında yer alarak İstanbul Üniversitesi Kadın Sorunları Araştırma ve Uygulama Merkezi'nin "Aydınlanmanın Kadınları Ödülü"nü aldı. 1999'da Atatürkçü Düşünce Derneği Genel Merkezinin "Bilimde Yılın Atatürkçüsü" ödülünü aldı. Ankara Üniversitesinin "Çınar Plaketi"ni 2016'da, Milli Pediatri Derneği'nin onur ödülünü de 2018'de aldı.

Başta International Society of Hematology olmak üzere çok sayıda uluslararası bilimsel derneğin üyesi oldu. 1976'da Uluslararası Pediatrik Onkoloji Derneği, 1980'de Amerikan Pediatrik Hematoloji-Onkoloji Derneği, 1986'da Uluslararası İnsanlarda Eser Elementler Araştırma Derneği, 1987'de ABD'de Children's Cancer Study Group üyeliklerinde bulundu. 1963-1975 yılları arasında Amerikan Pediatri Akademisi ve 1990-1993 yılları arasında ise New York Bilimler Akademisi'ne Türkiye'den seçilen ilk üyedir. 1981-1993 ve 1998'de TÜBİTAK "TAG" grubu üyesi olarak görev yapan Prof. ÇAVDAR, 1978-1980 ve 1983-1984 yıllarında Sağlık Bakanlığı "Yüksek Sağlık Şurası" üyeliği de yapmıştır.

Ayhan ÇAVDAR, 24 Haziran 2019'da aramızdan ayrıldı.